

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 15 квітня 2021 року)

ДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808

Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 10.09.2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови

Обиденнікова Марина Олегівна – здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри української мови

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія XXI століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. 164 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

©Автори публікацій, 2021

ЗМІСТ

<i>Граматичні «помилки» в сучасній постмодерній поезії</i>	8
<i>Адамова Дарія</i>	
<i>Проблема мовних штампів та кліше у сфері публічного управління....</i>	11
<i>Бартош Юлія</i>	
<i>Вербалізатори категорії «щастя» у творах Василя Мисика.....</i>	12
<i>Валенко Анжела</i>	
<i>Шляхи формування комунікативної компетентності на заняттях з української мови.....</i>	15
<i>Гаплевська Інна</i>	
<i>«Червоний» Андрія Кокотюхи як зразок сучасного історичного роману.....</i>	17
<i>Гвоздь Єлизавета</i>	
<i>Словесні образи небесних світил у мовотворчості Івана Перепеляка..</i>	23
<i>Горенко Вікторія</i>	
<i>Лесичні й фразеологічні біблізми в епістолярному дискурсі Лесі Українки.....</i>	27
<i>Горюн Тетяна</i>	
<i>Числівник у поетичному мовленні постмодерністів.....</i>	29
<i>Гриненко Інна</i>	
<i>Мотивація володіння основами бізнес-англійської мови.....</i>	31
<i>Грицай Яна</i>	
<i>Звертання як синтаксичний засіб експресивізації поетичного тексту (на матеріалі збірки Л. Костенко «Річка Геракліта»).....</i>	32
<i>Грицай Яна</i>	
<i>Концепт Китай в українській мовній картині світу.....</i>	36
<i>Ван Дацзюнь</i>	
<i>Мовна норма vs мовна девіація в навчально-комунікативному дискурсі.....</i>	38
<i>Єрмоленко Софія</i>	
<i>Феміністична проблематика малої прози Лесі Українки.....</i>	43
<i>Жилівостова Інна</i>	

контекстах і служать ознаками певного стилю або акту комунікації. Мовні кліше функціонують переважно в інформаційних жанрах засобів масової інформації й часто відтворюються у мові. Вони виконують роль стандарту, забезпечують найповнішу інформацію і економлять мовлення. Такі мовні звороти вживаються у функції готових формул [2, 34].

В офіційно-діловому спілкуванні використовують, наприклад, такі кліше: *згідно з розпорядженням, на підставі наказу, відповідно до чинного законодавства, порядок денний, поставити питання на розгляд, довести до відома, взяти до уваги, вжити заходів, надати допомогу, з боку адміністрації, обіймати посаду*. Найчастіше кліше використовують у діловому листуванні, в якому значну роль відіграє завершальне кліше, що певною мірою проектує тривалість подальшого листування.

Отже, дослідження мовних штампів та кліше в публічному управлінні на сьогодні є досить актуальною темою. Про це свідчить посилена увага науковців до проблеми використання мовних кліше, зокрема в діловому мовленні. Кліше слід відрізняти від мовних штампів. Завдяки ним можна вдало і ясно висловити свою думку та заощадити час. Вони допомагають легко знаходити визначення повторюваним явищам, прості у відтворенні, дозволяють легко відтворювати офіційну промову й найголовніше – економлять мовні зусилля, час і енергію людини.

Література

1. **Гвоздев В.В.** Контекст і проблеми перегматики кліше // Роль контексту в реалізації семантичних особливостей мовних одиниць. Курск, 1987.
2. **Селіванова О.О.** Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008.

Валенко Анжела Михайлівна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. О.В.Ткач

ВЕРБАЛІЗАТОРИ КАТЕГОРІЇ «ЩАСТЯ» У ТВОРАХ ВАСИЛЯ МИСИКА

Творчість Василя Олександровича Мисика визнана дослідниками як яскраве явище в українській літературі ХХ століття. Його художня спадщина попри наявність поважної кількості досліджень різного плану (В. Брюгген, Г. Гельфандбейн, Н.Гриців, В. Іванисенко, М. Ільницький, Н. Куляса, Ю. Лавріненко, О. Лупій, І. Михайлин, Л. Новиченко, В.Переяслов, Я. Савченко, О.Тележкіна, В. Хитрук), потребує нині мовознавчої рецепції.

Особливу увагу В. Мисик у своїх творах приділяв осмисленню категорії щастя, його сутності та шляху досягнення. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю вивчення особливостей вербалізації поняття «щастя» у творчому просторі Василя Мисика.

Щастя як одна з базових людських емоцій, як особлива категорія людського буття було об'єктом різних наукових розвідок (С.Воркачов, У.Дробішевська, О.Малярчук., М.Нікітін, О.Морозова, О.Хомчак та ін.). Наприклад, С.Воркачов розглядає щастя як культурний концепт та визначає його як багатомірне інтегративне ментальне утворення, яке охоплює інтелектуальну загально-аксіологічну оцінку й оцінку емоційну у формі радості або задоволення. Учений стверджує, що щастя – це інтелектуальна оцінка, позитивний баланс життя; щастя – це блаженство, спокій та щастя – це діяльність, боротьба тощо [1, с.65]. О.Малярчук аналізує етимологічні та структурні характеристики концепту «щастя» на базі англійської мови. У.Дробішевська проводить зіставний аналіз розглядуваного концепту в українських і польських фразеологізмах. Проте актуальною залишається проблема дослідження структури та засобів вербалізації концепту «щастя» в ідіостилі українських письменників, зокрема Василя Мисика.

Якнайкраще осягнення поняття «щастя» подає етимологічний словник. Слово «щастя» («счастя») має той самий корінь, що слово «частина». Можна припустити, що глибинне значення слова «щастя» пов'язане із ситуацією, коли людина є частиною чогось цілого (соціуму, людської громади, родини тощо), і з якого вона могла одержати свою частину благ, які могли б задовольнити її життєві потреби і робити, таким чином, її щасливою.

Лексема щастя у тлумачному словнику української мови представлена кількома лексико-семантичними варіантами, зокрема:

- 1) стан цілковитого задоволення життям, відчуття глибокого вдоволення й безмежної радості, яких зазнає хто-небудь;
- 2) фортуна, доля, талан, щастя–доля;
- 3) те, що викликає стан найвищого задоволення життям, дає радість [4, с.840-841].

Слово-ім'я концепту «щастя» разом із лексемами життя, людина, радість, друг, добро, дім, любов, спокій та ін. формує ядро мовної свідомості українців [5, с.6].

Мета нашого дослідження – проаналізувати мовні засоби вербалізації поняття «щастя» у художньому просторі Василя Мисика.

Письменник розглядає щастя з різних боків, випробовує на різному матеріалі й у різних жанрах, створюючи не раз схожі ситуації з протилежним результатом. Для аналізу обрали поеми «Щастя», «Гетьманівна», вірш «Чорнотроп». Так, «Щастя» з ідеєю ілюзорності, нетривкості легкого успіху, достатку, багатства, що само припливло в руки, нерозривно зв'язане з «Гетьманівною» – гіперболізовано-гротескним твором про «щастя» бездіяльного існування. А задум «Гетьманівни», у свою чергу, вже вгадується у вірші «Чорнотроп» [2, с. 16].

У мовній картині аналізованих творів Василя Мисика «Щастя», «Гетьманівна», «Чорнотроп» причинами прояву емоції щастя є кохання, справжній світ, легкий достаток, життя, що і зумовлюють у когнітивній структурі концепту такі складові, як почуття, емоції, хвилювання, які

знаходять своє відображення в радості, добрі, веселості, втісі, приємності, життєлюбстві.

Наприклад:

1) Щастя – це кохана («уподоба»)::

«Для мене щастя, – каже, – не в худобі,
Для мене щастя – в милій уподобі» [3, с.171]

2) Щастя – це матеріальні статки («достаток-повні»):

У великому син проживає щасті!

Куди не поглянеш – хліви та обори,

Вівці – вовнисті, корови – дійчасті,

Криниці – широкі, ожереди – як гори,

Вин бари від зерна випнули боки,

Захрясли ходами підкати й возовні! [3, с.176]

3) Щастя – це ілюзорна країна (країна солодких позіхів):

...От тільки

не схожа вона

На вашу:

Маленька-маленька,

Та зате

Щаслива-щаслива:

Ні голоду, ні холоду,

Ні чуми, ні війни –

Тихо,

Як під голубиними крилами» [3, с.190]

4) Щастя – забути про горе:

У нас, хвалити бога, щаслива країна: позіхне раз, другий – і забуде про своє горе. [3, с.197] та ін.

Зазначимо, що у семантичному просторі аналізованих творів «Щастя», «Гетьманівна», «Чорнотроп» Василь Мисик категорію «щастя» репрезентує різними частинами мови і передусім: іменниками: щастя, уподоба, сонечко, цуценятко, доля, жилка, хазяїн, рай, країна, край, втіха, затишок, серце, краса, усмішка, кохання, коханець та ін.; прикметниками: щасливий, гарна, щаслива-щаслива, справжнє, дорожча, неабияке, щонайкраща, винозорий; числівниками: двоє; дієсловами: осміхається, вистрибує, вщасливлює, закохався, покохала, зажадалось, любиш, полюбила, обіймають, пораділи. Однак основним семантичним вербалізатором аналізованої емоційної категорії є абстрактний іменник щастя.

Василь Мисик активно залучає до свого мовного «арсеналу» різноманітні художньо-мовні засоби, що вербалізують категорію «щастя», зокрема: епітети: ненадійне щастя, доля щаслива, рідна країна, країну солодких позіхів, щаслива жилка, великий світ та ін.; метафори: серце вколола смутком, смуток жеврів в очах, шляхи-стежки розлітаються та ін.; порівняння: смутком, наче шилом; щастя з-під ножа тощо. Емоційний концепт «щастя» актуалізується в поезіях письменника й за допомогою фразеологічного фонду української мови. Наприклад: як у бога за пазухою, як у воду дивився, аж

морозом сипне поза плечима, не мотатися блохою в чужій холоші, як треба – то хоч в огонь, хоч у воду! та ін. Яскраві мовні тропи насичують рядки поезій емоційно-експресивним забарвленням та є основою емотивного вираження щастя.

Таким чином, Василь Мисик використовує різноманітні мовні засоби для вербалізації категорії «щастя», яка асоціюється в одній людині як почуття задоволення, в іншій особі – як справжнє кохання, у третій асоціюється з успіхом та вдачею, у четвертій з гарним настроєм і посмішкою, а у п'ятій з добробутом та достатком. Перспективи подальших досліджень окресленої проблеми вбачаємо у вивченні наповнення концепту «щастя» та способами і засобами його вираження в інших поетичних творах цього автора.

Література

1. Воркачев С. Г. Счастье как лингвокультурный концепт. М. : Гнозис, 2004. 240с. **2. Мисик В.** Твори в двох томах. К.: Дніпро. 1983. Т.1. 335 с. **3. Мисик В. О.** Чорнотроп. Вибране. Харків: Майдан, 2007. 288 с. Серія: «Поезія Слобожанщини». **4. Новий тлумачний словник української мови :** в трьох томах / уклад. В.Яременко, О. Сліпушко. II вид. К. : Аконіт, 2005. Т. 3. (П-Я). 928 с. **5. Славянский ассоциативный словарь:** русский, белорусский, болгарский, украинский / Н.В.Уфимцева, Г.А.Черкасова, Ю.Н.Караулов, Е.Ф.Тарасов. М.: Ин-т языкознания РАН, 2004. 800 с.

Гаплєвська Інна Борисівна

Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Наук. кер.: д. філол. н., проф. К.Ю. Голобородько

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Навчання в школі покликане підготувати учня, спроможного вільно послуговуватися здобутим знанням в умовах навчальної комунікації. Перехід від знанневої педагогіки до компетентної відповідає сучасним соціальним вимогам, а сам компетентний підхід фокусує зусилля всіх учасників освітнього процесу на створення середовища, яке було б оптимальним для самореалізації учнів. Комунікативна компетентність передбачає наближення навчального процесу до реальних умов спілкування. Таким чином, вивчення шляхів формування комунікативної компетентності в сучасній школі є одним із актуальних завдань.

Метою цієї розвідки постає окреслення шляхів формування комунікативної компетентності на заняттях з української мови в основній школі. Серед науковців, які апелювали до проблем формування комунікативної компетентності, слід назвати таких учених, як П.В. Біблів, О.В. Васильєва, С.Я. Єрмоленко, О.А. Кучерук тощо. Усі вони єдині в тому, що на сучасному етапі вчитель має не лише давати знання, розвивати вміння